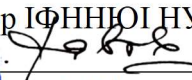


ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО, КОНСТИТУЦІЙНОГО ТА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА



«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІФННЮІ НУ «ОЮА»
проф.  Роман САВЧУК
«2» вересня 2024 р.

ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

ОК 36

рівень вищої освіти
ступінь вищої освіти
галузь знань
спеціальність
освітня програма

перший (бакалаврський)
бакалавр
08 Право
081 Право
Право

Розробник програми: к.ю.н., доц. Юрчишин Наталія Геннадіївна

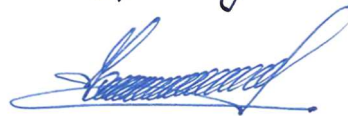
Затверджено на засіданні кафедри міжнародного, конституційного та адміністративного права
(протокол № 1 від 27.08.2024 р.)

В.о. завідувача кафедри міжнародного, конституційного
та адміністративного права



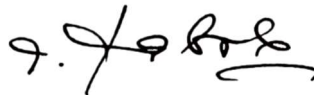
Наталія ГАБЛЕЙ

Начальник навчального відділу



Ірина ЯЦКІВ

Гарант освітньої програми



Роман САВЧУК

Науково-методична рада (протокол № 1 від 02.09 2024 р.)
Голова науково-методичної
ради



Олег БЕЗНОСЮК

Заступник директора

Олег БЕЗНОСЮК

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Анотація

У сучасній Європі інтеграційні фактори визначають механізм зовнішньополітичної діяльності держав, і по праву розглядається невід'ємною й повноцінною частиною стратегії дій на міжнародній арені в умовах зростаючої взаємозалежності держав. Нові загрози та виклики, масштабні завдання, що стоять перед європейськими державами у сфері міжнародних відносин в умовах глобалізації, інформаційної революції й прискорення цивілізаційних процесів, надають визначного значення європейській інтеграції, відкриваючи більш широкі можливості для співробітництва. Співробітництво в усіх сферах потребують розробки основних принципів та узгодження діяльності в регіоні на всіх рівнях. В умовах інтеграції виникла необхідність координації діяльності між державами ЄС та країнами – сусідами та інтенсифікації співробітництва у цій сфері. Об'єднана Європа має усі можливості стати ефективною інституцією для забезпечення розвиненого економічного співробітництва, міжкультурного діалогу як чинника зовнішньої та внутрішньої політики європейських держав. Викладання даної навчальної обумовлено тим, що у наш час не можна бути юристом вищої кваліфікації, не маючи уявлення про право Європейського Союзу, його основні положення та інститути, адже у Конституції України та євроінтеграційних законах зазначено, що одним з визначних пріоритетів зовнішньої політики Української держави є забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття повноправного членства в Європейському Союзі.

1.2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою навчальної дисципліни «Право Європейського Союзу» є надання студентам відповідного рівня знань у цих галузях, достатнього для усвідомлення значення регіональної інтеграції держав Європи та необхідності її подальшого розвитку; здійснення професійної діяльності в установах, діяльність яких пов'язана з європейським законодавством; проведення глибокого історичного, правового, економічного аналізу європейських і світових інтеграційних процесів, учасником яких є Україна; формування у студентів розуміння сучасних проблем правового забезпечення процесу інтеграції Європи; економічно-політичної інтеграції, принципів, на яких ґрунтується процес європейської інтеграції; шляхи і місце в цьому процесі України. Курс надає знання про Право ЄС, закономірності діяльності та роль одних з найбільш впливових міжнародних організацій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Право Європейського Союзу» є:

- формування у студентів системи знань про принципи права ЄС;
- засвоєння здобувачами вищої освіти нових знань про основні поняття та концепції Права Європейського Союзу;
- формування знань та вмінь аналізувати джерела й розв'язувати казуси Права Європейського Союзу;
- з'ясувати механізми взаємодії права ЄС та національного права держав-членів ЄС, а також права ЄС та держав-партнерів;

- засвоїти основні галузі права ЄС;
 - використання норм права ЄС у правозастосовній діяльності на національному рівні.

3. ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Історичні передумови та основні етапи становлення Європейського Союзу

Загальні засади Європейського Союзу як умова створення Співтовариства. Історичні етапи створення і діяльності Європейського Союзу від Єдиного об'єднання вугілля і сталі до Єдиного економічного союзу. Передумови створення Європейського Союзу. Правові засади Європейського Союзу щодо суб'єктів громадян, їх правоздатності й дієздатності. Дія норм у внутрішньому правопорядку для членів співтовариства. Система континентального права і норми права Європейського Союзу. Правосуб'єктність співтовариства як юридичної особи.

Тема 2. Джерела права Європейського Союзу

Первинне законодавство Європейського Союзу і його значення. Договори як конституційна основа права Європейського Союзу. Похідне (вторинне) законодавство як частина системи норм, розроблених згідно з основними договорами. Регламенти, директиви, рішення, позиції та рекомендації. Судові рішення як джерело права Європейського Союзу. Міжнародні акти, укладені Співтовариством, і їх значення. Відмінність правового статусу міжнародних норм, укладених співтовариством, від статусу угод, укладених державами-членами. Загальні принципи права, що походять з природного права співтовариства, і їх значення. Роль загальних принципів, спільних для правових порядків кількох держав-членів.

Тема 3. Організаційна структура Європейського співтовариства

Створення організації Європейського Союзу з урахуванням специфіки Європи. Принципи дії в організації. Комісія як виконавчий орган Європейського Союзу. Рада: склад і призначення, функції і повноваження. Європейська Рада. Європейський Парламент: склад, призначення, функції і повноваження (законодавчі, бюджетні, наглядові, політичні функції). Суд Європейських співтовариств. Склад суду і процедури призначення суддів. Економічний і соціальний комітети: склад, призначення і функції. Роль комітету регіонів і його функції. Палата аудиторів: склад, призначення, функції. Європейський інвестиційний банк і його значення для діяльності Європейського Союзу.

Тема 4. Свобода пересування осіб у праві Європейського Союзу

Загальні принципи міжнародного права щодо свободи пересування осіб і їх втілення у праві Європейського Союзу, зокрема в Договорі про заснування Європейського співтовариства. Свобода переміщення працівників і її значення для розвитку ринку працівників в Європейському Союзі. Переваги, що надаються при переміщенні працівників-мігрантів. Право на в'їзд і проживання. Доступ до гідних умов праці. Право залишатися на території країни перебування після завершення терміну роботи. Особливості свободи пересування професійних спортсменів. Положення про соціальне забезпечення, що ґрунтуються на принципах універсальності та недискримінації (дискримінація пряма й непряма). Громадянство в Європейському Союзі. Перспективи розвитку співтовариства в напрямку вільного пересування без кордонів і обмежень.

Тема 5. Вільний рух капіталів у праві Європейського Союзу

Поняття вільного руху капіталів. Рух платежів як підґрунтя розвитку вільного руху капіталів в Європейському Союзі. Стадії вільного руху капіталів: перша — 1960–1988 рр., друга — з 1988 року дотепер. Рух співтовариства до створення єдиного економічного та валютного союзу. Принципи “чотирьох свобод” і їх значення для розвитку вільного руху капіталів в Європейському Союзі.

Тема 6. Політика конкуренції та право Європейського Союзу

Основна мета політики Європейського Союзу щодо конкуренції і її роль у розвитку економічних процесів співтовариства. Право конкуренції і цінова політика: основні характерні риси права конкуренції Європейського Союзу. Принцип екстериторіальності та його значення для розвитку права конкуренції. Поняття ідеологічного прагматизму. Застосування санкцій щодо дій, які негативно позначаються на торгівлі в межах Європейського Союзу. Право конкуренції і приватний сектор в економіці. Поняття домовленості між фірмами. Поняття домінуючого становища. Контроль за злиттям підприємств. Процесуальні норми щодо конкуренції і їх значення для розвитку права конкуренції в Європейському Союзі. Повноваження комісії щодо розслідувань і санкції за порушення права конкуренції. Державний сектор і право конкуренції. Поняття державної допомоги і її роль у захисті підприємств на ринку, що ґрунтується на праві конкуренції.

Тема 7. Соціальна політика у Європейському Союзі

Історичні умови розвитку соціальної політики у країнах Європейського Союзу і їх значення для становлення сучасного стану соціальної політики співтовариства. Роль Соціальної Хартії Ради Європи 1961 року і Соціальної хартії Європейського економічного співтовариства у праві Європейського Союзу. Соціальна політика: нова структура договору. Інституційна і законодавча структура Європейського Союзу щодо реалізації соціальної політики співтовариства. Загальна характеристика умов праці. Трудові відносини зайнятості у праві Європейського союзу. Загальна характеристика Трансевропейських мереж.

Тема 8. Інтелектуальна власність у праві Європейського Союзу

Поняття правового регулювання інтелектуальної власності у праві Європейського Союзу. Інтелектуальна власність і вільний рух товарів. Право конкуренції Європейського Союзу й інтелектуальна власність. Правове регулювання товарних знаків. Захист товарних знаків і символів, з яких складається товарний знак. Права, що надаються товарним знакам. Обмеження дії товарного знаку. Випадки, коли використовується і не використовується товарний знак. Правова регламентація боротьби з “піратством”.

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

4.1. Основна:

1. Право Європейського Союзу : підручник за ред. Р. А. Петрова; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.". Вид. 11-те, змін. і допов. Харків : Право, 2024. 488 с.
2. Яремчук В. Д. Основи права Європейського Союзу та Ради Європи: дефініції, джерела, схеми, таблиці та персоналії : навчальний посібник. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 340 с.
3. Ковалів М. В., Тимчишин Т. М., Ніканорова О. В. Основи права Європейського Союзу: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. 212 с. URL:<https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/>.
4. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) навч.-довід. посіб.; за заг. ред. І. В. Яковюка. Вид. 2-ге, випр. Харків : Право, 2020. 174 с.
6. Право Європейського Союзу: підручник; за ред. Р. А. Петрова. Вид. 9-те, змінене і допов. Харків: Право, 2019. 442 с.
7. Право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. для практ. занять та самостійної роботи; за ред. М. Р. Аракеляна; Нац. ун-т "Одеська юридична академія". Одеса: Фенікс, 2019. 144 с.

Нормативні акти:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 10.12.1948 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_015
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй від 16.12.1966 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_043.
3. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року). URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4.2. Допоміжна література:

1. Асірян С., Власенко С., Трішина С. Приєднання Європейського Союзу до Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод Підприємництво, господарство і право 2020. №12. С. 300-304. URL: <http://pgpjournal.kiev.ua/archive/2020/12/53.pdf>.
2. Бойчук Д.С., Галич К.В. Щодо питання виходу держав-членів із Європейського Союзу: процедура, причини та перспективи Юридичний науковий електронний журнал 2020 № 8. С. 502-506. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2020/127.pdf.
3. Власенко Б. Політичні передумови створення Європейського Союзу. Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал 2019. №5. URL: <https://naukaonline.com/ua/publications/yurisprudentsiya>.

4. Давиденко Д. В. Європейський союз: історія створення й розвитку Наука онлайн: Міжнародний електронний науковий журнал 2019. №5 URL: <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/>.

5. Дубовик І. Г. Захист економічних інтересів за допомогою інструментів Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерпол та Агентства Європейського Союзу зі співробітництва у сфері правоохоронної діяльності "Європол" Київ, 2020. 36 с. URL:<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/>.

6. Загребельна І. Визначення "європейської" країни в умовах географічного критерію членства в ЄС. Міжнародне право. 2019. №12 С.348-351 URL: <http://pgjournal.kiev.ua/archive/2019/12/65>.

7. Маринів І. І. Роль Європейського омбудсмена щодо захисту прав громадян ЄС та забезпечення належного управління інституційного механізму Європейського Союзу Право та інновації. 2020. №3. С. 38-45. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apir_2020_3_8.

8. Сурілова О.О. Публічна атрибуція кібератак державами-членами ЄС та застосування кіберсанкцій Союзом щодо кібератак, які становлять загрозу ЄС та його членам Правова держава Вип. 43. 2021 С.209-216.

10. Сурілова О.О. Спільна транспортна політика Європейського Союзу та розвиток транспортної системи України. Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія". 2020. Т. 26. С.122-133.

4.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті:

1. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.

2. <http://europa.eu> — офіційна сторінка Європейського Союзу

3. <http://www.eurotreaties.com/eurotexts.html> тексти установчих договорів Європейського Союзу www.minjust.gov.ua/file/23491

4. <http://www.euractiv.com> — медіа портал Європейського Союзу

5. <http://www.europarl.europa.eu> — офіційна сторінка Європейського Парламенту

6. <http://ec.europa.eu> — офіційна сторінка Європейської Комісії

7. <http://www.consilium.europa.eu> — офіційна сторінка Ради Європейського Союзу

8. <http://www.curia.europa.eu> — офіційна сторінка Суду справедливості Європейського Союзу

9. <http://www.ombudsman.europa.eu/start.faces> — офіційна сторінка Європейського Омбудсмена <https://minjust.gov.ua/acquis-communautaire> - акти *acquis* ЄС, перекладені на українську мову

Рекомендовані науково-аналітичні ресурси

1. www.niss.gov.ua – Національний інститут стратегічних досліджень

2. <http://parlament.org.ua/> - Лабораторія законодавчих ініціатив

3. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського